

مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، سال ۳، شماره ۷، پاییز ۱۳۹۳

شاپای الکترونیکی: ۲۳۸۳-۲۴۹۵

شاپای چاپی: ۲۳۲۲-۲۵۱۴

<http://jrpp.um.ac.ir>

تحلیل قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای کشت گلخانه‌ای در توسعه کارآفرینی و اشتغال‌زایی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان پاکدشت)

هدایت الله درویشی^۱ - معصومه پازکی^۲ - حجت اله صادقی^{۳*} - مریم بیرانوندزاده^۴

۱- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

۲- استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه پیام‌نور، همدان، ایران

۳- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

۴- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۱/۲۵ | صص ۱۱۴-۱۰۱ | تاریخ تصویب: ۱۳۹۳/۰۶/۱۱

چکیده

هدف: امروزه، کشت گلخانه‌ای در نواحی روستایی یکی از عواملی است که در اقتصاد روستایی تأثیرگذار است. هدف از نگارش این مقاله، تحلیل قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای کشت گلخانه‌ای در توسعه کارآفرینی و اشتغال‌زایی روستایی است.

روش: روش تحقیق به‌لحاظ هدف، کاربردی و براساس ماهیت، توصیفی-تحلیلی است. ابتدا، با مراجعه به روستاها و انجام مصاحبه، نظر مردم درباره وضعیت کشت گلخانه‌ای پرسیده شد. سپس، با استفاده از ۱۰۰ کارشناس مرتبط با مسائل روستایی، در قالب مدل SWOT، چهار عامل قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها مشخص گردیدند و در قالب پرسش‌نامه ارزش‌دهی انجام شد.

یافته‌ها: براساس نتایج تحقیق، عامل درآمدزایی روستاییان در زمینه‌های مختلف نظیر بسته‌بندی، طراحی و ساخت بسته‌ها، کاشت، داشت و برداشت تولیدات گل و گیاه، با امتیاز ۰/۳۶ به‌عنوان مهم‌ترین قوت شناخته شد. کمبود انبار و ماشین‌های حمل گل و گیاه مجهز به سردخانه (وانت و کامیون‌های بدون سردخانه) با ارزش ۰/۱۴ بااهمیت‌ترین ضعف، نزدیکی به بزرگ‌ترین بازار مصرف گل و گیاه (تهران-کرج) با امتیاز ۰/۳۶، مهم‌ترین فرصت و نبود بازاریابی کارا و اثربخش در زمینه تولیدات گل و گیاه در داخل و خارج کشور با ارزش ۰/۱، به‌عنوان مهم‌ترین تهدید شناخته شدند. همچنین، راهبرد تهاجمی با امتیاز ۴/۴۹، به‌عنوان مهم‌ترین راهبرد در بخش تولیدات گل و گیاهان زینتی اتخاذ شده است.

محدودیت‌ها/راهبردها: از چالش‌های پیش روی پژوهش، دست‌نیافتن به اطلاعات مربوط به میزان تولید در سازمان متولی توسعه روستایی و کشاورزی است.

راهکارهای عملی: با توجه به یافته‌ها، راهکارهای ایجاد پایانه صادراتی گل و گیاه در منطقه، تغییر در روش تولید از شیوه سنتی به صنعتی با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، تقویت و ایجاد اتحادیه‌ها و تشکل‌های صادراتی، ایجاد یک پژوهشکده بیوتکنولوژی و ایستگاه تحقیقات گل و گیاه و آزمایشگاه، ایجاد دهکده‌های گل و گیاه و برپایی نمایشگاه‌های ملی و بین‌المللی در تهران و پاکدشت پیشنهاد شده است.

اصالت و ارزش: پژوهش حاضر از این لحاظ دارای اهمیت و ارزش است که نظرات کارشناسان و خبرگان توسعه روستایی مبنای ارزش‌گذاری و وزن‌دهی به معیارها و تحلیل SWOT قرار گرفته است.

کلیدواژه‌ها: کشت گلخانه‌ای، کارآفرینی، اشتغال‌زایی روستایی، مدل SWOT.

۱. مقدمه

موقعیت اقتصادی هر سرزمین وابسته به کارکرد

۱.۱. طرح مسئله

امروزه، اهمیت توسعه کارآفرینی و نقش حیاتی آن در پیش‌برد و توسعه کشورها، به‌ویژه کشورهای در حال رشد، بر هیچ‌کس پوشیده نیست. تاکنون برای دستیابی کشورهای در حال رشد به توسعه روستایی و کشاورزی، استراتژی‌های متفاوتی در مقاطع زمانی مختلف طرح و اجرا شده‌اند که در بسیاری از موارد نتوانسته‌اند اهداف توسعه را در این کشورها محقق سازند (امیرانی و ظریفیان، ۱۳۸۲، ص. ۱۱۷). توسعه کارآفرینی می‌تواند در رفع مشکلات یادشده نقش اساسی ایفا کند و به‌عنوان استراتژی مناسب برای توسعه روستایی، از طریق افزایش مشارکت‌های عمومی و فعال‌سازی سرمایه‌های اجتماعی و به‌کارگیری منابع انسانی موجود، موانع موجود در این زمینه را حل کند (هاشمی، مطیعی‌لنگرودی، قدیری‌معصوم، رضوانی و مقیمی، ۱۳۹۰، ص. ۹۵). بخش کشاورزی در توسعه روستایی نقش بارزی دارد و مسلماً با توجه به تغییرات گسترده در ساختار و کارکردهای آن، استفاده از روش‌های جدید و بهره‌وری مطلوب از قابلیت‌های این بخش نیاز به برنامه‌ریزی و دقت بیشتری دارد. افزون‌براین، به‌کارگیری روش‌های جدید، نیاز به تغییر دیدگاه در تولیدات اقتصادی دارد که با توجه به اهمیت کارآفرینی و نقش آن در توسعه اقتصادی کشورها، توجه بیشتر به بحث کارآفرینی در بخش کشاورزی ضرورت می‌یابد؛ به‌گونه‌ای که این موضوع در توسعه کشورها و به‌ویژه توسعه روستایی، جایگاه خود را پیدا نموده است.

شهرستان پاکدشت در زمینه تولید و صدور گل و گیاهان زینتی به‌صورت گلخانه‌ای، از مزیت نسبی برخوردار است. از یک‌سو، با توجه به شرایط اقلیمی و جغرافیایی مطلوب، فاصله نزدیک به بازار مصرف (تهران) و نیروی انسانی فراوان و وجود سایر امکانات در منطقه، پتانسیل ویژه‌ای وجود دارد که بیانگر ظرفیت بالقوه‌ای به‌مراتب فراتر از توان به‌کارگرفته‌شده در این بخش است. از سوی دیگر، اگر تمهیدات لازم و آموزش کشاورزان با هدف توانمندسازی آن‌ها برای افزایش بهره‌وری تولید در بخش تولید گل و گیاهان زینتی صورت پذیرد و اگر این افزایش تولید در قالب برنامه‌ای جامع و همه‌سونگر اتخاذ گردد، و با حمایت دولت و بخش خصوصی، سرمایه‌گذاری موردنیاز برای توسعه این بخش تأمین شود، توان زیادی را در حوزه‌های صادرات، اشتغال و درآمدزایی فراهم خواهد کرد. گل و گیاهان

بخش‌های اقتصادی آن سرزمین؛ یعنی، کشاورزی، صنعت، معدن و خدمات است. این کارکرد در پرتو ترکیب بهینه قدرت تولیدی سرزمین شکل می‌گیرد. این امکان وجود دارد که هر سرزمینی، در زمین‌های خاص، از قدرت تولیدی مناسب و پرتوان برخوردار باشد؛ بنابراین، توجه به توان تولیدی و کارکرد آن، زمینه‌های مناسبی را برای بهره‌وری‌های اقتصادی به‌وجود می‌آورد (فال‌سلیمان و صادقی، ۱۳۹۲، ص. ۱۴۰). بخش کشاورزی قابلیت رشد اقتصادی در نواحی روستایی را ایجاد می‌کند؛ به‌گونه‌ای که معمولاً فرصت‌های شغلی، ایجاد صادرات، رونق صنعت غذایی و ... را به‌وجود می‌آورد (موندی^۱، ۲۰۰۶، ص. ۲). یکی از اهداف مهم توسعه روستایی، ارتقای ظرفیت و بهره‌وری بخش کشاورزی از طریق سیاست‌های ساختاری و با هدف بهره‌برداری از مزیت‌های رقابتی محصولات کشاورزی است. در سیاست‌های ساختاری، تأکید بر بازساخت کشاورزی با اعمال افزایش بهره‌وری، حمایت از چشم‌انداز محیطی و نیز حمایت همه‌جانبه از تولیدات داخلی، با توجه به مزیت‌های نسبی محلی و منطقه‌ای است (ویلر و لوکاس^۲، ۲۰۱۰، ص. ۵۷). کشاورزی در تأمین یکی از نیازهای اساسی؛ یعنی، امنیت غذایی، پیوسته نقش مهمی برعهده داشته است؛ تاجایی که در حال حاضر، کشاورزی ابزار مهمی برای اشتغال و تأمین مواد غذایی در بسیاری از شهرهای دنیای کمتر توسعه‌یافته به‌شمار می‌رود. اصلاح ساختار و توسعه زیرساخت‌ها در بخش کشاورزی، باعث ایجاد شرایط مناسبی برای بهره‌برداری بهتر از عوامل تولید سنتی مانند نیروی کار، سرمایه و فناوری می‌شود؛ بنابراین، رشد در این بخش عامل بالقوه‌ای به‌حساب می‌آید. یکی از بخش‌های کشاورزی، تولیدات گلخانه‌ای است که علاوه بر ایجاد اشتغال و درآمدزایی برای تولیدکنندگان، در ایجاد درآمد ارزی و صادرات برای کشور نقش ارزنده‌ای دارد؛ براین‌اساس، توجه به استراتژی‌ها و دیدگاه‌های جدید اقتصادی و اجتماعی بسیار ضروری است.

بنابراین، بایستی برای ارتقای کشاورزی و بهره‌گیری بهتر از قابلیت‌های این بخش، بهترین و جدیدترین روش‌ها را انتخاب کرد و به‌کار گرفت. امروزه، کارآفرینی در اقتصاد و توسعه جایگاه بارزی یافته است؛ زیرا، کارآفرینی با استفاده از فرصت‌ها و ظرفیت‌های موجود به‌نفع توسعه پایدار و حل مسائل اشتغال عمل می‌کند.

روستایی شناسایی شده است. شیوه‌های برخورد و بهره‌برداری از این فرصت‌ها معرفی گردیده و بر امکان تبدیل محدودیت‌های موجود در فضای روستایی به فرصت تأکید شده است (استاتوپولو، پساتوپولوس، و اسکوراس^۳، ۲۰۰۴، ص. ۴۲۰). پژوهش‌های دیگر به این اشاره دارند که کارآفرینی روستایی با ایجاد شبکه‌های اجتماعی، نهادهای مالی و فنی و فعالیت‌های اقتصادی خوشه‌ها، افزایش قابل توجهی پیدا می‌کند. تحقیق روبرت بوتمن نیز تأیید می‌کند که سرمایه اجتماعی، چگونه شرطی ضروری برای دستیابی جوامع کوچک به حیات پویای اقتصادی است. از نظر وی، سرمایه اجتماعی سه منبع دارد: منابع اجتماعی، منابع فیزیکی و منابع اقتصادی که شامل ابزار سرمایه‌ای در ساخت محیط و سرمایه‌های مالی است (اسمیت^۴، ۲۰۰۲، ص. ۹).

اسمیت (۲۰۰۸) در مطالعه‌ای که با انجام آن، درصد شناسایی مهم‌ترین متغیرهای تأثیرگذار بر فضای کارآفرینی بود، به این نتیجه دست یافت که نقش و اهمیت کارآفرینی در گروهی درک و فهم شاخص‌ها و عواملی است که بر این فضا تأثیر می‌گذارند. در این زمینه شناخت قابلیت‌ها و عوامل اقتصادی، محیطی، فرهنگی و ... بسیار ضروری است. اتو (۲۰۰۹) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده است که از جمله اصول محوری اشتغال‌زایی و توسعه کارآفرینی می‌توان به تلاش در جهت ایجاد فضای کارآفرینی مطلوب، استفاده از فناوری‌های جدید، آموزش‌های مدرن و نو و درنهایت، ارائه فضای مناسب کارآفرینی به گونه‌ای که تمام اعضای سازمان از آن بهره‌مند گردند، اشاره کرد.

رضوانی و نجارزاده (۱۳۸۷) به بررسی و تحلیل زمینه‌های کارآفرینی روستاییان در فرایند توسعه نواحی روستایی پرداخته‌اند. روش مطالعه به دو صورت کتابخانه‌ای و میدانی و مبتنی بر پرسشنامه بود. نتایج نشان داد که ۲۳/۳۳٪ از روستاییان آشنایی خیلی زیاد، ۱۸/۷۶٪ آشنایی زیاد، ۲۳/۵۶٪ آشنایی کم و ۵۵/۳۵٪ آشنایی بسیار کمی با زمینه‌ها و مهارت‌های کارآفرینی دارند. این وضعیت در همه شاخص‌ها و متغیرهای مطالعاتی کم‌وبیش یکسان است. در این راستا، محققان یادشده پیشنهاد کرده‌اند که آموزش کارآفرینی و آماده‌سازی محیط اجتماعی و اقتصادی روستاها برای جذب نیروی انسانی جوان، متخصص و ماهر به نواحی روستایی و فعالیت‌های کشاورزی، می‌تواند به عنوان راهکار اصلی در ایجاد و تقویت کارآفرینی این نواحی در راستای توسعه پایدار بسیار مؤثر باشد.

زینتی به صورت کشت گلخانه‌ای، با توجه به کاربری بالا نقش تعیین‌کننده‌ای در اشتغال‌زایی کشاورزی پاکدشت دارند و از این دیدگاه نیز می‌توانند محصول راهبردی کشاورزی شهرستان پاکدشت به شمار می‌آیند (اداره جهاد کشاورزی شهرستان پاکدشت، ۱۳۹۰).

بنابراین، با توجه به مطالب بیان‌شده در زمینه بخش کشاورزی، کارآفرینی و اهمیت به‌کارگیری آن‌ها به صورت مکمل، ضرورت بررسی موضوع با توجه به اینکه یکی از مشکلات مهم توسعه روستایی، اشتغال‌زایی پایدار و مطلوب می‌باشد، آشکار و مشخص است. به علاوه، اهمیت بخش کشاورزی و توسعه این بخش در تثبیت جمعیت روستایی و افزایش و بهبود وضعیت اقتصادی روستایی تأثیر فراوانی می‌تواند داشته باشد؛ بنابراین، در این مقاله، هدف بررسی و تحلیل قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای کشت گلخانه‌ای در توسعه کارآفرینی و اشتغال‌زایی روستایی می‌باشد. محدوده مطالعه روستاهای مورد هدف، کشت گلخانه‌ای در شهرستان پاکدشت است. با شناخت قابلیت‌ها و محدودیت‌های موجود در این زمینه، می‌توان نتایج را برای الگودهی و تعمیم به دیگر مناطق روستایی استفاده نمود. علاوه بر این، با شناختی که حاصل می‌گردد، برنامه‌ریزی و به‌کارگیری روش‌های جدید در بخش کشاورزی (کشت گلخانه‌ای) در منطقه جهت کارآفرینی و توسعه آن میسر می‌شود؛ بر این اساس، می‌توان در راستای موضوع و هدف مورد بررسی، چند سؤال را مطرح نمود: ۱. آیا در بخش کشاورزی منطقه مورد مطالعه، کشت گلخانه‌ای دارای قابلیت‌های توسعه کارآفرینی و اشتغال‌زایی می‌باشد؟ ۲. آیا از فرصت‌ها و قوت‌های موجود در بخش کشت گلخانه‌ای (گل و گیاه) می‌توان در راستای کاهش محدودیت‌ها و ایجاد کارآفرینی استفاده نمود؟

۲.۱. پیشینه نظری تحقیق

تحقیقاتی که از لحاظ عنوان به این تحقیق نزدیک باشند، یافت نشدند. با این وجود، برخی از تحقیقات در زمینه کارآفرینی روستایی انجام شده‌اند که در اغلب آن‌ها بحث توسعه کارآفرینی، محدودیت‌ها و قابلیت‌های توسعه در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و ... مدنظر قرار گرفته است. در ادامه، به چند مورد اشاره می‌شود.

در تحقیقی با عنوان «کارآفرینی روستایی در اروپا»، چارچوبی تحقیقی، دستور کار که مستخرج از کاری تحقیقاتی در همین رابطه است و فرصت‌ها و محدودیت‌های کارآفرینی

شهرستان پاکدشت با وسعتی معادل ۶۱۰ کیلومترمربع، حدود ۳/۲٪ از مساحت استان تهران را به‌خود اختصاص داده است و با ارتفاع ۱۰۱۳ متر از سطح دریا، در زمین‌های آبرفتی جنوب رشته-کوه‌های البرز قرار گرفته است. این شهرستان از شمال به کوه‌های البرز، از غرب به تهران و شهرری، از جنوب به بخش مرکزی شهرستان ورامین و شهر قرچک و از شرق به ایوانکی در استان سمنان محدود شده است و برابر با آخرین تقسیمات کشوری، مشتمل بر دو شهر و دو بخش مرکزی و شریف‌آباد می‌باشد.

براساس اطلاعات شهرستان پاکدشت، ۸۱۸ بهره‌بردار و تولیدکننده گل و گیاهان زینتی در شهرستان پاکدشت وجود دارد. کل مساحت گلخانه‌های این شهرستان، ۶۸۴۰۰۰۰۰ مترمربع می‌باشد. از مجموع مساحت گلخانه‌های گل و گیاهان زینتی این شهرستان، ۳۰۰ هزار مترمربع مساحت گلخانه‌های شیشه‌ای، ۵۰۴۰۰۰۰۰ مترمربع مساحت گلخانه‌های فلزی، ۶۸۴۰۰۰۰ مترمربع مساحت گلخانه‌های چوبی و ۷۹۶۰۰۰۰ مترمربع زیرکشت فضای باز می‌باشد. شهرستان پاکدشت، از نظر تعداد بهره‌بردار بخش گل و گیاهان زینتی، رتبه اول و از نظر تولیدات گلخانه‌ای نیز رتبه اول را به‌خود اختصاص داده است؛ به‌طوری‌که در زمینه تولید محصولات گلخانه‌ای خصوصی پرورش گل و گیاهان زینتی، در شمار چند شهرستان مهم تولیدکننده گل و گیاه زینتی کشور قرار دارد و یکی از قطب‌های تولید گل و گیاه در کشور محسوب می‌گردد. براساس آمار و اطلاعات اداره جهاد کشاورزی شهرستان پاکدشت، ۸۵٪ از تولیدات گلخانه‌ای گل و گیاهان زینتی استان تهران در این شهرستان تولید شده است (جهاد کشاورزی شهرستان پاکدشت، ۱۳۹۰). از بین روستاهای محدوده موردنظر، روستاهای عباس‌آباد، حمامک، ارمبویه، الوئک، فیلستان، کلین خالصه، گلزار بالا و گلزار پایین به تولید گل و گیاهان زینتی می‌پردازند. شایان ذکر است که روستاهای شریف‌آباد، فرون‌آباد، خاتون-آباد و مامازند که در حال حاضر، نقطه شهری و مرکز دهستان می‌باشند، در تولید گل و گیاهان زراعی به فعالیت مشغول هستند.

رکن‌الدین‌افتخاری، پورطاهری، فرج‌زاده، و حیدری‌ساریان (۱۳۸۸) ابعاد و عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی کشاورزی مناطق روستایی را بر روی دو گروه از افراد کارآفرین و غیرکارآفرین در محدوده شهرستان خدابنده بررسی کرده‌اند. عوامل مؤثر به چهار دسته تقسیم شده‌اند و تأثیر آن‌ها از نظر هر گروه بررسی گردیده است. از دیدگاه کشاورزان عادی، عوامل اقتصادی، محیطی، زیرساختی، اجتماعی و نهادی دارای اهمیت هستند. از نظر کارآفرینان، تأثیرگذاری این عوامل به این ترتیب است: عوامل اقتصادی، اجتماعی، محیطی، زیرساختی و نهادی. فرجی‌سبکبار، بدری، سجاسی قیداری، صادقلو، و شهرداد خواجه عسگری (۱۳۹۰) اولویت‌بندی توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی را با استفاده از تکنیک پرومتی در بخش مرکزی شهرستان خدابنده مدنظر قرار داده‌اند. آن‌ها از ۱۰ شاخص برای اولویت‌بندی توسعه کارآفرینی در روستاهای منطقه استفاده نمودند. نتایج نشان داد که روستاهای مورد مطالعه به لحاظ ظرفیت‌ها و قابلیت‌های توسعه کارآفرینی با هم تفاوت دارند؛ زیرا، نتایج بررسی نمونه مطالعاتی نشان داد که روش پرومتی با توجه به خصوصیات آن به خوبی توانسته است، اولویت‌های توسعه کارآفرینی در منطقه را تبیین کند. طبیعی‌لنگرودی، قدیری‌معصوم، دادورخانی، یداللهی‌فارس، و ترکاشوند (۱۳۹۱) به تبیین عوامل مؤثر بر توانمندسازی روستاییان در توسعه کارآفرینی، در بخش‌های زند و سامن شهرستان ملایر پرداخته‌اند. روش مورداستفاده تحلیل عاملی از طریق مؤلفه‌های اصلی است. عوامل پشتکار، سازمانی، مالی و اقتصادی، آموزش و الگوی نقش، استقلال فردی، خلاقیت، احساس موفقیت، مرکز کنترل درونی و تجربه‌های قبلی، بر افزایش توانمندی روستاییان برای توسعه کارآفرینی شناسایی شدند؛ بنابراین، می‌توان گفت که عوامل فردی و محیطی یادشده در افزایش توانمندی روستاییان برای ایجاد و توسعه کسب‌وکار تأثیر دارند.

۲. روش‌شناسی تحقیق

۱.۲. قلمرو جغرافیایی تحقیق

جدول ۱- مساحت گلخانه‌های گل و گیاهان شهرستان پاکدشت

مأخذ: اداره جهاد کشاورزی شهرستان پاکدشت، ۱۳۹۰

تولید کنندگان	تعداد	مساحت گلخانه‌های شیشه‌ای	مساحت گلخانه‌های فلزی	مساحت گلخانه‌های چوبی	مساحت کل گلخانه‌ها	سطح زیرکشت فضای باز	(گلخانه‌ها + فضای باز)
۸۱۸ نفر	۳۰۰۰۰۰ متر مربع	۵۰۴۰۰۰۰ متر مربع	۱۵۰۰۰۰۰ متر مربع	۶۸۴۰۰۰۰ متر مربع	۱۲۰۰۰۰ متر مربع	۷۹۶۰۰۰۰ متر مربع	

۲.۲. روش تحقیق

روش تحقیق به لحاظ هدف، کاربردی و براساس ماهیت، توصیفی-تحلیلی است. برای بررسی و ارزیابی کمی عوامل داخلی و خارجی در چارچوب دو ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی، به ترتیب IFE و EFE در مدل SWOT استفاده شده‌اند. ابتدا، از طریق مصاحبه با مردم و حضور در محیط روستاها، نقاط چهارگانه قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها مشخص گردیدند. سپس، با کمک کارشناسان مربوط (۱۰۰ نفر)، پرسشنامه طراحی گردید و نتایج حاصل در سطح سازمانی و کارشناسی تلفیق و جمع‌بندی شد. در مرحله بعد، از طریق ارزش‌دهی، براساس نظرهای داده‌شده کارشناسان به هر عامل، امتیاز آن تعیین شد. توضیح اینکه امتیاز به‌دست‌آمده به هر عامل، از طریق پرسشنامه به‌دست آمده است؛ به این صورت که عوامل تعیین‌شده به وسیله کارشناسان، در مرحله بعد در قالب سؤالات پرسشنامه وزن‌دهی شدند و میانگین جواب سؤالات مربوط به هر عامل، امتیاز آن عامل به حساب آمد. نحوه امتیازدهی به هر کدام از عوامل به‌گونه‌ای است که تعیین ضریب عوامل عددی بین ۰ تا ۱ خواهد بود و رتبه هر یک از عوامل خارجی با توجه به کلیدی و عادی بودن فرصت‌ها و تهدیدها، به ترتیب ۴ یا ۳ به فرصت‌ها و رتبه ۲ یا ۱ به تهدیدها اختصاص پیدا می‌کند. در خصوص عوامل داخلی نیز با توجه به کلیدی یا عادی بودن قوت‌ها و ضعف‌ها، رتبه ۴ یا ۳ به قوت‌ها و رتبه ۲ یا ۱ به ضعف‌ها اختصاص پیدا می‌کند. روند رتبه‌دهی به‌گونه‌ای است که هر قدر ارزش‌دهی از فرصت استثنایی به سمت ضعف بحرانی حرکت می‌کند، میزان رتبه کمتر می‌شود و از ۴ به ۱ می‌رسد. پس از بررسی عوامل و تعیین ضرایب آن‌ها، در نهایت مشخص می‌شود که با تجزیه و تحلیل نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدها، راهبرد مطلوب برای توسعه چگونه خواهد بود.

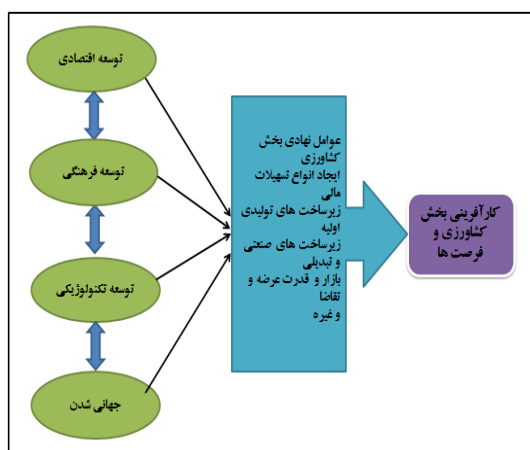
۳.۲. متغیرها و شاخص‌های تحقیق

شاخص‌ها نقاط چهارگانه مدل مورد استفاده می‌باشند که تحت تأثیر عوامل قوت، ضعف، فرصت و تهدید هستند. متغیرها براساس مصاحبه با مردم روستاها و سپس، با نظر کارشناسان در قالب ۴ شاخص تدوین و تنظیم گردیدند. تعداد نقاط قوت ۹، تعداد نقاط ضعف ۵، تعداد فرصت‌ها ۱۲ و تعداد تهدید ۷ مورد می‌باشند که در ادامه و در بخش یافته‌ها به آن‌ها اشاره شده است.

۴. مبانی نظری تحقیق

مفهوم اشتغال، مفهوم کامل کارآفرینی را نمی‌رساند؛ اما کارآفرینی و رفتار کارآفرینانه یک منبع نوآوری و انعطاف‌پذیر است که به‌عنوان ایجادکننده کسب‌وکارهای جدید در اقتصاد به‌شمار می‌آید؛ به طوری که کارآفرینی یک هدف مهم اتحادیه اروپا در مورد سیاست‌های آموزشی است (انستک^۵، ۲۰۰۳، ص. ۷۶) برخی کارآفرینی را پدیده‌ای چندبعدی و با سطوح تحلیل چندگانه می‌دانند که به صورت میان‌رشته‌ای به وجود آمده است (چاندلر و لیون ۲۰۰۱،^۶ ص. ۱۰۸). با نگاهی وسیع‌تر و از منظر مفاهیم مربوط به دستاوردهای کارآفرینی، تعاریف گوناگونی برای کارآفرینی می‌یابیم؛ تعاریفی مانند ایجاد ارزش و ثروت (زهرا و دس^۷، ۲۰۰۱، ص. ۹)، اشتغال‌زایی (فلورنس^۸، ۲۰۰۶، ص. ۱۲۵)، توسعه خلاقیت و نوآوری (دراکر^۹، ۱۹۹۸، ص. ۱۵۳) و توسعه کسب‌وکارهای نوین (کوپر^{۱۰}، ۲۰۰۳، ص. ۱۲۷) از این موارد هستند. سه استراتژی در زمینه توسعه کارآفرینی وجود دارد: ۱. جذب کسب‌وکارها در یک منطقه خاص؛ ۲. حفظ و توسعه کسب‌وکارهای موجود؛ ۳. ایجاد کسب‌وکارهای جدید. براساس استراتژی از نوع دوم؛ یعنی، توسعه کسب‌وکارهای موجود، برخی از مشاغل موجود در ابعاد مختلف قابلیت توسعه و رشد را دارا هستند؛ بنابراین، آنچه در این مقاله نیز مطرح می‌باشد، این است که با وجود کسب‌وکار موجود در منطقه، بتوان با شناخت محدودیت‌ها و توان‌ها، در زمینه توسعه و ایجاد مشاغل جدید و در راستای کارآفرینی بهینه، بهترین استفاده را برد. امروزه، برنامه‌ریزان از جمله اقتصاددانان برنامه‌ریزی روستایی به این نتیجه رسیده‌اند که تشویق روستاییان برای گرایش به کارهای تجاری خانگی به شیوه کارآفرینی، مناسب‌ترین راهبرد برای پاسخ‌گویی به چالش‌ها به‌ویژه اقتصادی در مناطق روستایی است. فلسفه بنیادی این نظریه بر این پایه استوار بود که چنین فعالیت‌هایی با ایجاد شغل، نوعی خوداشتغالی را در سطح جامعه محلی به وجود می‌آورند و نیز از این رهگذر، روستاییان می‌توانند تولیدات خود را روانه بازار کنند. برحسب منابع و فرصت‌های موجود در محیط‌های روستایی (بالقوه و بالفعل)، این محیط‌ها اهداف توسعه و به‌ویژه توسعه اقتصادی در این جوامع را هدایت می‌کنند. در راستای این فریندها و با در نظر گرفتن این دو محیط، پیوندی سازمان‌یافته میان اهداف توسعه روستایی و توسعه کارآفرینی در این مناطق برقرار شده است تا از ترکیب

می‌شود (جلیس، پرکینز و نوگرس^{۱۳}، ۱۹۹۲، ص. ۱۵۱)؛ بنابراین، کارآفرینی کشاورزی با استفاده از فرصت‌ها و استفاده از سرمایه‌های راکد، امکاناتی را فراهم می‌کند و با سازمان‌دهی و مدیریت منابع زمینه را فراهم می‌نماید و در این حرکت و فرایند، نه تنها بخش کشاورزی توسعه می‌یابد، بلکه دیگر بخش‌ها در ابعاد گوناگون گسترش می‌یابند. برای توسعه کارآفرینی در بخش کشاورزی، اولین مرحله شناخت قابلیت‌ها و محدودیت‌ها است؛ زیرا، با این شناخت، برنامه‌ریزی پایداری را می‌توان انتخاب نمود. این تحقیق نیز همین رویکرد را در نظر دارد؛ به این صورت که نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدها در زمینه موضوع مورد مطالعه را شناسایی و تحلیل نماید.

شکل ۱- فرایند و عوامل تعیین‌کننده کارآفرینی در بخش کشاورزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۲

۴. یافته‌های تحقیق

۴.۱. تحلیل عوامل داخلی (قوت‌ها و ضعف‌ها)

از نظر مردم و کارشناسان، عوامل داخلی مهم و تأثیرگذار در کشت گیاهان گلخانه‌ای (گل و گیاه زینتی) در روستاهای مورد مطالعه، در ۹ نقطه قوت و ۵ نقطه ضعف گنجانده می‌شوند. در بین ۹ نقطه قوت منطقه، عامل درآمدزایی و اشتغال‌زایی روستاییان در زمینه‌های مختلف نظیر بسته‌بندی، طراحی و ساخت بسته‌ها، کاشت، داشت و برداشت تولیدات گل و گیاه با امتیاز ۰/۳۶، به عنوان بااهمیت‌ترین عامل شناخته می‌شود. پس از بااهمیت‌ترین عامل، عوامل برخورداری از زمین‌های حاصلخیز و مرغوب در روستاهای منطقه، امکان پذیرش نوآوری در تولید گل و گیاهان زینتی از طرف تولیدکنندگان، با داشتن امتیاز مشترک ۰/۳۲ قرار می‌گیرند. در بین نقاط قوت در زمینه مورد بحث، وجود روستاهای بزرگ و روستا-شهر در منطقه، با

مناسب این عوامل، رفتارهای کارآفرینی روستایی در راستای توسعه اقتصادی شکل گیرد (جولیان و جاستیس^{۱۱}، ۲۰۰۰، ص. ۱۹).

براین اساس، توسعه روستایی پیوندی نزدیک و تنگاتنگ با کارآفرینی دارد. کارآفرینی می‌تواند روند توسعه پایدار روستاها را تسریع کند و درآمد کشاورزان و سایر مشاغل را بهبود بخشد. همچنین، ایجاد اشتغال در روستاها برای زنان روستایی اهمیت بسیار دارد. با فراهم شدن امکان فعالیت زنان در خانه یا در مجاورت خانه‌هایشان، آن‌ها می‌توانند به اقتصاد خانواده خود و روستاییان یاری رسانند و از وابستگی مالی و نیاز شدید به حمایت‌های اجتماعی بکاهند (رضوانی، ۱۳۹۰، ص. ۲۵۴). این موضوع باعث می‌شود علاوه بر پایداری در اقتصاد روستایی، دیگر ابعاد اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی نیز تحت تأثیر آن قرار گیرند و پایداری سیستم روستایی در تمامی ابعاد محقق شود. کارآفرینی در توسعه پایدار روستایی، سبب دستیابی روستاییان به کالاها و خدمات مورد نیاز، رشد اقتصادی مناسب، افزایش اشتغال، کاهش پدیده مهاجرت به شهرها، ارتقای سطح امنیت اجتماعی و رفاه در روستاها، تشویق به ایجاد کسب‌وکارهای جدید، متنوع‌ساختن تولیدات و اقتصاد روستایی، تغییر ساختارهای روستایی، بهره‌وری از منابع متناسب با اصول صحیح و حفظ محیط‌زیست، توسعه منطقه‌ای و ... می‌شود (آلن، کرسچینگ، و وگت^{۱۲}، ۲۰۰۳)؛ بنابراین، کارآفرینی در محیط‌های روستایی می‌تواند با شناسایی فرصت‌های جدید و نوآوری در استفاده از منابع و فرصت‌های موجود، زمینه را برای رشد و شکوفایی فعالیت‌های متنوع فراهم آورد و این امر باعث ایجاد اشتغال مولد و پایدار در محیط‌های روستایی و محقق شدن مفهوم توسعه پایدار روستایی می‌گردد. براساس آنچه در رابطه با کارآفرینی، توسعه روستایی و اشتغال‌زایی بیان گردید، باید گفت که یکی از زمینه‌های توسعه کارآفرینی روستایی، در بخش کشاورزی است. در واقع، نیل به توسعه کشاورزی از مهم‌ترین اهداف جوامع در نظام برنامه‌ریزی کلان توسعه روستایی است که از آن به عنوان فرایندی پویا و پایدار در جهت افزایش محصولات کشاورزی و تغییرات بهینه در زندگی کشاورزان یاد می‌شود (رکن‌الدین‌افتخاری و همکاران، ۱۳۸۸، ص. ۸۸). توسعه بخش کشاورزی و کارآفرینی در این زمینه، از خطیرترین اهداف در نظام برنامه‌ریزی به شمار می‌آید که در صورت رکود آن، نه تنها کشاورزی بلکه بخش صنعت نیز دچار ضعف اساسی می‌گردد و در نهایت، رشد اقتصادی متوقف

ارزش ۰/۱۲ بی‌اهمیت‌ترین یا دارای کمترین ارزش می‌باشند. در بین ۵ عامل ضعف نیز با اهمیت‌ترین عامل ضعف که باید به آن توجه شود، کمبود انبار و ماشین‌های حمل گل و گیاه مجهز به سردخانه (وانت و کامیون‌های بدون سردخانه)، با ارزش ۰/۱۴ می‌باشد. پس از آن، عامل فقدان و ضعف شبکه حمل‌ونقل مناسب برای ارسال محصولات کشاورزی، با امتیاز ۰/۱۲ است. بی‌اهمیت‌ترین نقطه ضعف نیز عامل کمبود و ضعف ساختاری گلخانه‌های منطقه و هزینه ریالی انرژی در گلخانه‌های منطقه، با امتیاز ۰/۰۷ می‌باشد.

جدول ۲- نقاط قوت و ضعف

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۲

شاخص	عوامل داخلی (IFE) قوت‌ها	ضریب	رتبه	امتیاز نهایی
۱	برخورداری از زمین‌های حاصلخیز و مرغوب در روستاهای منطقه	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
۲	امکان پذیرش نوآوری در تولید گل و گیاهان زینتی از طرف تولیدکنندگان	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
۳	وجود نیروی کار ارزان در منطقه	۰/۰۵	۳	۰/۲۵
۴	وجود پتانسیل مناسب برای توسعه فعالیت‌های گلخانه‌ای (تولید گل و گیاهان زینتی)	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
۵	درآمدزایی و اشتغال‌زایی روستاییان در زمین‌های مختلف نظیر بسته‌بندی، طراحی و ساخت بسته‌ها، کاشت، داشت و برداشت تولیدات گل و گیاه	۰/۰۹	۴	۰/۳۶
۶	مزیت نسبی در تولید گل و گیاهان زینتی	۰/۰۷	۴	۰/۲۸
۷	وجود روستاهای بزرگ و روستا-شهر در منطقه	۰/۰۴	۳	۰/۱۲
۸	وجود زمینه مناسب و قابلیت‌های محدوده موردنظر در اشتغال و بهره‌گیری مناسب از نیروی کار زنان، کودکان و سالخوردگان در فعالیت‌هایی نظیر بسته‌بندی و چیدن محصولات	۰/۰۶	۳	۰/۱۸
۹	جلوگیری از مهاجرت‌های روستا-شهری به شهر پاکدشت و کلان‌شهر تهران	۰/۰۶	۳	۰/۱۸
جمع	-	۱	-	۲/۱۵
شاخص	عوامل داخلی (IFE) ضعف‌ها	ضریب	رتبه	امتیاز نهایی
۱	فقدان و ضعف شبکه حمل‌ونقل مناسب برای ارسال محصولات کشاورزی	۰/۰۶	۲	۰/۱۲
۲	کمبود و ضعف ساختاری گلخانه‌های منطقه و هزینه‌های انرژی در گلخانه‌های منطقه	۰/۰۷	۱	۰/۰۷
۳	اطلاع‌رسانی دقیق و کمبود نقش تبلیغات صداوسیما در معرفی شهرستان به‌عنوان تولیدکننده گل و گیاه	۰/۰۹	۱	۰/۰۹
۴	کمبود انبار و ماشین‌های حمل گل و گیاه مجهز به سردخانه (وانت و کامیون‌های بدون سردخانه)	۰/۰۷	۲	۰/۱۴
۵	سنددار نبودن بعضی از گلخانه‌های منطقه به دلیل وقفی بودن زمین‌های کشاورزی و کاهش تسهیلات بانکی	۰/۰۹	۱	۰/۰۹
-	جمع	۱	-	۰/۵۱

۲.۴. تحلیل عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها)

از نظر مردم و کارشناسان، مهم‌ترین فرصت‌های روستاهای منطقه از لحاظ کشت گلخانه‌ای (کشت گل و گیاه زینتی)، در ۱۲ مورد خلاصه می‌شوند. مهم‌ترین فرصت در زمینه مورد بحث، نزدیکی به بزرگ‌ترین بازار مصرف گل و گیاه (تهران- کرج) با امتیاز ۰/۳۶ می‌باشد. پس از آن، گزینه امکان وجود صادرات تولیدات گل و گیاهان زینتی به خارج از کشور، با ارزش ۰/۳۲ در

قرار می‌گیرد. عوامل وجود بازار گل و گیاه امام رضا (ع) در شهرستان پاکدشت و قطب تولید گل و گیاه در کشور و رتبه اول کشت گل و گیاه در منطقه، هر دو با امتیاز مشترک ۰/۲۸، در رتبه سوم اهمیت قرار می‌گیرند. کم‌اهمیت‌ترین فرصت نیز عامل قابلیت جذب گردشگران گل و گیاهان زینتی، با ارزش ۰/۰۶ می‌باشد که در اولویت آخر قرار می‌گیرد.

از نظر مردم و کارشناسان، مهم‌ترین فرصت‌های روستاهای منطقه از لحاظ کشت گلخانه‌ای (کشت گل و گیاه زینتی)، در ۱۲ مورد خلاصه می‌شوند. مهم‌ترین فرصت در زمینه مورد بحث، نزدیکی به بزرگ‌ترین بازار مصرف گل و گیاه (تهران- کرج) با امتیاز ۰/۳۶ می‌باشد. پس از آن، گزینه امکان وجود صادرات تولیدات گل و گیاهان زینتی به خارج از کشور، با ارزش ۰/۳۲ در

تولیدات گل و گیاهان زینتی و عامل نبود برنامه‌هایی در زمینه ارتقای دانش و مهارت تولیدکنندگان و بهره‌برداران گل و گیاه، با ۰/۰۸ در رتبه بعدی اهمیت و توجه قرار می‌گیرند. در رتبه‌بندی تهدیدها، اولویت آخر مربوط به عوامل نداشتن آگاهی از سلیقه مصرف‌کنندگان خارجی گل و گیاهان زینتی و نبود پایانه صادراتی گلوگاه در شهرستان شامل قرنطینه، گمرک، بسته‌بندی و سایر خدمات، با امتیاز ۰/۰۶ می‌باشد.

همچنین، تهدیدها در ۷ مورد قرار می‌گیرند در بین ۷ عامل مورد بررسی، مهم‌ترین تهدید نبود بازاریابی کارا و اثربخش در زمینه تولیدات گل و گیاه در داخل و خارج کشور، با ارزش ۰/۱ بوده است. همچنین، عواملی مانند کمبود برنامه‌های پژوهشی و تحقیقات کاربردی، آموزشی و ترویجی در زمینه گل و گیاه، نبود پایگاه اطلاعات مکانی و توصیفی واحدهای بهره‌برداری و بهره‌برداران و بانک اطلاعات بازار در بخش

جدول ۳- فرصت‌ها و تهدیدها

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۲

شاخص	عوامل خارجی (EFE) فرصت‌ها	ضریب	رتبه	امتیاز نهایی
۱	نزدیکی به بزرگ‌ترین بازار مصرف گل و گیاه (تهران- کرج)	۰/۰۹	۴	۰/۳۶
۲	ایجاد مراکز، مجتمع و پارک‌های تحقیقات کشاورزی و به‌طور خاص، گل و گیاه	۰/۰۴	۳	۰/۱۲
۳	امکان بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و تحقیقات کاربردی در واحدهای تولیدی گل و گیاه با توجه به نزدیکی به شهر تهران	۰/۰۷	۳	۰/۲۱
۴	وجود دانشگاه کشاورزی ابوریحان بیرونی در شهر پاکدشت	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
۵	برگزاری نمایشگاه‌های متعدد گل و گیاه در استان تهران	۰/۰۷	۳	۰/۲۱
۶	قطب تولید گل و گیاه در کشور و رتبه اول کشت گل و گیاه در منطقه	۰/۰۷	۴	۰/۲۸
۷	وجود زیرساخت‌های ارتباطی جاده‌ای (جاده خاوران) و ریلی (راه‌آهن) و سیستم حمل‌ونقل هوایی مطلوب برای دسترسی سریع به بازار	۰/۰۵	۴	۰/۲
۸	امکان وجود صادرات تولیدات گل و گیاه زینتی به خارج از کشور	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
۹	وجود بازار گل و گیاه امام رضا (ع) در شهرستان پاکدشت	۰/۰۷	۴	۰/۲۸
۱۰	وجود تشکل و اتحادیه گل و گیاه در شهر پاکدشت	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
۱۱	آشنایی و بازدید گلکاران از نمایشگاه‌های پرورش گل و گیاه در خارج از کشور نظیر هلند و ترکیه	۰/۰۴	۳	۰/۱۲
۱۲	قابلیت جذب گردشگران گل و گیاهان زینتی	۰/۰۲	۳	۰/۰۶
-	جمع			۲/۳۴
ردیف	عوامل خارجی (EFE) تهدیدها	ضریب ثانویه	رتبه	امتیاز نهایی
۱	کمبود برنامه‌های پژوهشی و تحقیقات کاربردی، آموزشی و ترویجی در زمینه گل و گیاه	۰/۰۴	۲	۰/۰۸
۲	نبود برنامه‌هایی در زمینه ارتقای دانش و مهارت تولیدکنندگان و بهره‌برداران گل و گیاه	۰/۰۸	۱	۰/۰۸
۳	کاهش و از بین رفتن فرصت‌های شغلی در تولیدات گل و گیاهان زینتی با وجود افغان‌ها در منطقه	۰/۰۷	۱	۰/۰۷
۴	نبود بازاریابی کارا و اثربخش در زمینه تولیدات گل و گیاه در داخل و خارج از کشور	۰/۰۵	۲	۰/۱
۵	نبود پایگاه اطلاعات مکانی و توصیفی واحدهای بهره‌برداری و بهره‌برداران و بانک اطلاعات بازار در بخش تولیدات گل و گیاهان زینتی	۰/۰۴	۲	۰/۰۸
۶	نبود پایانه صادراتی گلوگاه در شهرستان شامل قرنطینه، گمرک، بسته‌بندی و سایر خدمات	۰/۰۳	۲	۰/۰۶
۷	نداشتن آگاهی از سلیقه مصرف‌کنندگان خارجی گل و گیاهان زینتی	۰/۰۳	۲	۰/۰۶
-	جمع	۱	-	۰/۵۳

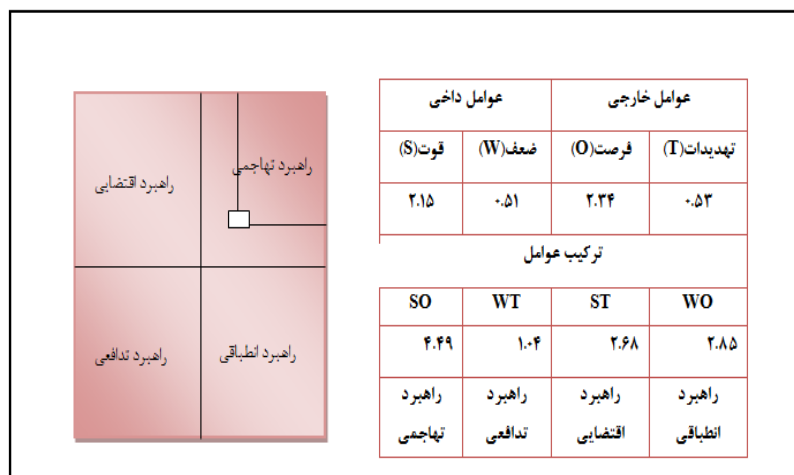
۳.۴. تعیین استراتژی‌های چارچوب سوات (SWOT)

تجزیه و تحلیل عوامل درونی (قوت‌ها و ضعف‌ها) و عوامل بیرونی (فرصت‌ها و تهدیدها) حاکی از این است که راهبرد تهاجمی (حداکثر- حداکثر)، با امتیاز ۴/۴۹ به‌عنوان مهم‌ترین راهبرد در بخش تولیدات گل و گیاهان زینتی اتخاذ شده است و راهبردهای انطباقی (حداقل- حداکثر)، اقتضایی (حداکثر- حداقل) و تدافعی (حداقل-حداقل)، به‌ترتیب با امتیاز نهایی ۲/۸۵، ۲/۶۸، ۱/۰۴ در رده‌های دیگر قرار دارند.

در ادامه، مهم‌ترین موارد در هر راهبرد برای توسعه و پیشبرد موضوع مورد بحث در زمینه کشت گلخانه‌ای (گیاه و گل زینتی) اشاره می‌شود؛ به‌گونه‌ای که برای بهتر شدن وضعیت حال و توسعه کارآفرینی و اشتغال‌زایی روستایی در این زمینه می‌توان از این راهکارها برای بهبود شرایط و بسترسازی مناسب استفاده نمود.

تجزیه و تحلیل داده‌ها بیانگر این واقعیت است که امتیاز حاصل از ارزیابی عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعف‌ها) برابر با ۲/۶۶ است؛ بنابراین، با توجه به اینکه جمع امتیاز عوامل قوت، ۲/۱۵ می‌باشد و جمع امتیاز نقاط ضعف ۰/۵۱ است، برتری با نقاط قوت می‌باشد و در نتیجه، توان برای برنامه‌ریزی براساس عوامل قوت و برطرف نمودن ضعف‌ها مهیا است.

نتایج حاصل از ارزیابی ماتریس عوامل خارجی (فرصت و تهدیدها) حاکی از این است که امتیاز به‌دست‌آمده، ۲/۸۷ می‌باشد؛ بنابراین، با توجه به امتیاز نهایی عوامل فرصت که ۲/۳۴ و عوامل تهدید که ۰/۵۳ می‌باشند، باید نتیجه گرفت که در زمینه موضوع مورد بحث، فرصت‌ها بر تهدیدها غلبه دارند. به‌طور کلی، بهره‌گیری از این وضعیت، نیازمند راهبردهای خاص خود می‌باشد که بتوان ضعف‌ها را به‌حداقل رساند و با تهدیدها مقابله نمود.

شکل ۲ - تعیین راهبرد برتر در بخش تولیدات گل و گیاهان زینتی و ترکیب آن‌ها

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۲

جدول ۴- راهبردهای تهاجمی، اقتضایی، انطباقی و تدافعی درزمینه کشت گلخانه‌ای

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۲

راهبردهای اقتضایی (ST): برای احتراز از تهدیدها از نقاط قوت استفاده کنید.	راهبردهای تهاجمی (SO): با بهره‌گیری از نقاط قوت درصدد بهره‌برداری از فرصت‌ها برآیید.
آموزش و ترویج تولید صحیح گل و گیاهان زینتی و تنوع در تولید	بهره‌گیری از تجارت کشور پیشروی تولیدکننده‌های گل و گیاه (هلند) با توجه به توان موجود
ایجاد پایانه صادراتی گل و گیاه در منطقه و آگاهی از ساختار بازارهای داخلی و خارجی	تغییر در روش تولید از سنتی به صنعتی، با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین
برگزاری دوره‌های آموزشی برای بهره‌برداران، شامل آموزش روش‌های اجرایی صادرات گل و گیاه، قوانین جاری، آشنایی با مرکز بزرگ و عمده تولید گل و گیاهان زینتی و آموزش روش‌های صحیح بسته‌بندی محموله‌های ارسالی	اعطای یارانه دولتی با اختصاص ارز برای پرداخت هزینه حمل‌ونقل به شرکت هوایمایی
ایجاد پایگاه اطلاعات مکانی و توصیفی واحدهای تولیدکننده گل و گیاه و ایجاد بانک اطلاعات بازار	تقویت و ایجاد اتحادیه‌ها و تشکل‌های صادراتی در منطقه پاکدشت
	جلب سرمایه‌گذاران خارجی درزمینه پرورش گل و گیاه زمینی در منطقه، با هدف انتقال دانش فنی پرورش صنعتی گل و گیاهان زینتی
	توسعه صنعت گردشگری و برپایی تورهای یک‌روزه، با هدف درآمدزایی و معرفی شهرستان به‌عنوان تولیدکننده گل و گیاه
راهبردهای تدافعی (WT): نقاط ضعف را کاهش دهید و از تهدیدها پرهیز کنید.	راهبردهای انطباقی (WO): با بهره‌گیری از فرصت‌ها نقاط ضعف را از بین ببرید.
اطلاع‌رسانی دقیق و استفاده از تبلیغات در رسانه‌های گروهی	ایجاد تجهیزات و امکانات مدرن انبارداری (سردخانه) و بهبود دستگاه‌های حمل‌ونقل هوایی و جاده‌ای برای صادرات گل و گیاه
برپایی نمایشگاه‌های ملی گل و گیاهان زینتی، شرکت در نمایشگاه بین‌المللی، بهره‌گیری از موقعیت نسبی منطقه و انجام صادرات به کشورهای حوزه خلیج فارس	حمایت مالی دولت از طریق اعطای اعتبارات مالی و جلوگیری از رشد تورم بهای عوامل تولید
	سامان‌دهی مالکیت اراضی و کمک به سنددار کردن گلخانه‌های وقفی
توانمندسازی بهره‌برداران از طریق آموزش و ارتقای مهارت آن‌ها برای اشتغال در فرصت‌های شغلی به‌وجودآمده در تولید گل و گیاهان زینتی	اختصاص بخشی از تسهیلات بانکی به تولیدکنندگان گل و گیاه، با هدف انتقال تأسیسات آن‌ها از نوع سنتی و صنعتی
تقویت و سرمایه‌گذاری و ایجاد مراکز مکانیزه بسته‌بندی در شهرستان پاکدشت	

۴.۴. اولویت‌بندی یا کمی‌نمودن استراتژی‌های معرفی شده

با استفاده از ماتریس

شوند. در مرحله دوم، برای هر عامل بحرانی موفقیت امتیازی در نظر گرفته می‌شود. این امتیازها با توجه به ماتریس‌های IFE و EFE هستند و در ستون دوم، در برابر عوامل بحرانی موفقیت قرار داده می‌شوند. در مرحله سوم، با در نظر گرفتن مرحله دوم فرموله‌کردن؛ یعنی، مرحله تلفیق و ترکیب، استراتژی‌های شدنی و قابل اجرا در نظر گرفته می‌شوند و آن‌ها را در ردیف بالای ماتریس QSPM قرار می‌دهند. در مرحله چهارم، امتیازهای جذابیت AS تعیین می‌شوند و آن‌ها را به صورت مقادیر عددی که نشان‌دهنده جذابیت نسبی هر استراتژی می‌باشند، تعریف می‌کنند. امتیاز جذابیت، با در نظر گرفتن همزمان عوامل بحرانی موفقیت و طرح این سؤال حاصل می‌شود که «آیا این عامل در انتخاب استراتژی مذکور اثر

برای کمی‌نمودن استراتژی‌ها، از ماتریس QSPM استفاده شده است؛ به‌گونه‌ای که براساس کمیت حاصل، استراتژی‌ها مقایسه و اولویت‌بندی شدند. در واقع، این فن مشخص می‌نماید که کدامیک از مؤلفه‌های استراتژیک انتخاب شده، امکان‌پذیر می‌شوند و واقعیت می‌یابند. این تکنیک نیز مانند بیشتر تکنیک‌ها و ابزارها نیازمند قضاوتی خوب و همراه با خبرگی و آگاهی می‌باشد. این ماتریس برای ارزیابی امکان‌پذیری و پایداری راهکارهای پیشنهادی در مواجهه با شرایط محیطی و وضع موجود سازمان می‌باشد. روش کار به این صورت است که در مرحله اول، فرصت‌ها و تهدیدهای خارجی و قوت‌ها و ضعف‌های داخلی، در ستون راست QSPM فهرست می‌شوند. این اطلاعات باید مستقیماً از ماتریس‌های IFE و EFE حاصل

می‌گذارد؟». اگر پاسخ‌داده شده مثبت باشد، در یک کلاس‌بندی بین نبود جذابیت تا بسیار جذاب از امتیاز ۱ تا ۴ قرار می‌گیرد. در مرحله پنجم، جمع امتیازهای جذابیت‌ها به دست آورده می‌شود؛ این کار با ضرب امتیاز هر عامل در امتیاز جذابیت در هر ردیف حاصل می‌شود و نشان‌دهنده جذابیت نسبی آن استراتژی است. امتیاز بالاتر به معنای جذابیت بیشتر آن استراتژی است. در جدول زیر، نتایج پایانی محاسبات نتایج ذکر شده است. براساس ۱۸ راهبرد ارائه شده، راهبرد ایجاد پایانه صادراتی گل و گیاه در منطقه و آگاهی و شناخت از ساختار بازارهای داخلی و خارجی، با امتیاز نهایی ۱۷/۵۴ در ماتریس جذابیت و اولویت‌بندی QSPM، در رتبه اول توجه و اهمیت قرار می‌گیرد. در مراحل دوم و سوم اهمیت، به ترتیب

راهبردهای تغییر در روش تولید از سنتی به صنعتی، با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و تقویت و ایجاد اتحادیه‌ها و تشکل‌های صادراتی در منطقه پاکدشت، با امتیاز ۱۷/۴۲ و ۱۷/۱۳ قرار می‌گیرند. براساس این ماتریس، دو راهبرد ایجاد پایگاه اطلاعات مکانی و توصیفی واحدهای تولیدکننده گل و گیاه و ایجاد بانک اطلاعات بازار و ایجاد تجهیزات و امکانات مدرن انبارداری (سردخانه) و بهبود دستگاه‌های حمل‌ونقل هوایی و جاده‌ای برای صادرات گل و گیاه، به ترتیب با امتیاز جذابیت و اولویت‌دار ۱۰/۱۳۶ و ۱۱/۷۱ در رتبه‌های آخر اولویت‌بندی استراتژی‌ها قرار می‌گیرند. جدول (۵) وضعیت اولویت‌بندی و اهمیت راهبردها را براساس کمی شدن آن‌ها بیان می‌کند:

جدول ۵- اولویت‌بندی راهبردهای کشت گلخانه‌ای در روستاهای پاکدشت

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۲

رتبف	عنوان راهبرد بر اساس اولویت	امتیاز QSPM
۱	ایجاد پایانه صادراتی گل و گیاه در منطقه و آگاهی از ساختار بازارهای داخلی و خارجی	۱۷/۵۴
۲	تغییر در روش تولید از سنتی به صنعتی با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین	۱۷/۴۲
۳	تقویت و ایجاد اتحادیه‌ها و تشکل‌های صادراتی در منطقه پاکدشت	۱۶/۱۳
۴	توانمندسازی بهره‌برداران از طریق آموزش و ارتقای مهارت آن‌ها برای اشتغال در فرصت‌های شغلی به-وجودآمده در تولید گل و گیاهان زینتی	۱۶/۱۱
۵	جلب سرمایه‌گذاران خارجی در زمینه پرورش گل و گیاه زمینی در منطقه با هدف انتقال دانش فنی پرورش صنعتی گل و گیاهان زینتی	۱۵/۹۸
۶	اختصاص بخشی از تسهیلات بانکی به تولیدکنندگان گل و گیاه با هدف انتقال تأسیسات آن‌ها از نوع آموزش و ترویج تولید صحیح گل و گیاهان زینتی و تنوع در تولید	۱۴/۹۰
۸	برگزاری دوره‌های آموزشی برای بهره‌برداران، شامل آموزش روش‌های اجرایی صادرات گل و گیاه، قوانین جاری، آشنایی با مرکز بزرگ و عمده تولید گل و گیاهان زینتی، آموزش روش‌های صحیح بسته‌بندی محموله‌های ارسالی	۱۴/۷۶
۹	تقویت و سرمایه‌گذاری و ایجاد مراکز مکانیزه بسته‌بندی در شهرستان پاکدشت	۱۴/۴۸
۱۰	بهره‌گیری از تجارت کشور پیشروی تولیدکننده‌های گل و گیاه (هلند)	۱۳/۳۲
۱۱	حمایت مالی دولت از طریق اعطای اعتبارات مالی و جلوگیری از رشد تورم بهای عوامل تولید	۱۳/۲۱
۱۲	اطلاع‌رسانی دقیق و استفاده از تبلیغات در رسانه‌های گروهی	۱۳/۲۰
۱۳	اعطای یارانه دولتی با اختصاص ارز برای پرداخت هزینه حمل‌ونقل به شرکت هواپیمایی	۱۳/۰۳
۱۴	سامان‌دهی مالکیت اراضی و کمک به سنددار کردن گلخانه‌های وقفی	۱۲/۹۴
۱۵	برپایی نمایشگاه‌های ملی گل و گیاهان زینتی، شرکت در نمایشگاه بین‌المللی، بهره‌گیری از موقعیت نسبی منطقه و انجام صادرات به کشورهای حوزه خلیج فارس	۱۲/۸۹
۱۶	توسعه صنعت گردشگری و برپایی تورهای یک‌روزه، با هدف درآمدزایی و معرفی شهرستان به‌عنوان تولیدکننده گل و گیاه	۱۱/۸۵
۱۷	ایجاد تجهیزات و امکانات مدرن انبارداری (سردخانه) و بهبود سیستم‌های حمل‌ونقل هوایی و جاده‌ای برای صادرات گل و گیاه	۱۱/۷۱
۱۸	ایجاد پایگاه اطلاعات مکانی و توصیفی واحدهای تولیدکننده گل و گیاه و ایجاد بانک اطلاعات بازار	۱۰/۳۶

۵. نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

با توجه به مطالعه میدانی انجام‌شده و تجزیه و تحلیل داده با استفاده از مدل SWOT، ظرفیت‌ها و محدودیت‌های کشت گلخانه‌ای گل و گیاهان زینتی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان پاکدشت گویای آن است که در این زمینه بستر اولیه فراهم می‌باشد. فقط کافی است برای بهره‌وری بهتر و رفع نقاط منفی در راستای توسعه کارآفرینی و اشتغال‌زایی‌های جدید، موارد بازدارنده و منفی تأثیرگذار در این مورد مرتفع گردند. از دیدگاه تولیدکنندگان و کارشناسان خبره، از میان نقاط ضعف منطقه مورد مطالعه، «کمبود انبار و ماشین‌های حمل گل و گیاه مجهز به سردخانه (وانت و کامیون‌های بدون سردخانه) و نبود سیستم حمل‌ونقل مناسب» از عوامل اصلی تأثیرگذار در فقدان توسعه کشت گل و گیاهان زینتی می‌باشد؛ از میان نقاط قوت، «درآمدزایی و اشتغال‌زایی روستاییان در زمینه‌های مختلف نظیر بسته‌بندی، طراحی و ساخت بسته‌ها، کاشت، داشت و برداشت تولیدات گل و گیاه»، از جمله دلایل مؤثر داخلی بوده است؛ از میان فرصت‌ها، «نزدیکی به بزرگ‌ترین بازار مصرف گل و گیاه (تهران - کرج)» به‌عنوان مهم‌ترین فرصت برای اشتغال‌زایی و افزایش درآمد تولیدکنندگان بوده است؛ از میان تهدیدها، «نبود بازاریابی کارا و اثربخش در زمینه تولیدات گل و گیاه در داخل و خارج کشور» مهم‌ترین تهدید در توسعه کشت گلخانه‌ای و کارآفرینی جدید در این بخش بوده است؛ از این رو، باید راهبردهای چهارگانه ذکر شده که در قسمت قبلی بیان شدند، به‌صورت یک بسته راهبردی با اتخاذ راهبرد تهاجمی مورد توجه قرار گیرند.

مقایسه نتایج با تحقیقات رضوانی و نجارزاده (۱۳۸۷)، رکن‌الدین‌افتخاری و همکاران (۱۳۸۸)، فرجی‌سبکبار و همکاران (۱۳۹۰) و مطیعی‌لنگرودی و همکاران (۱۳۹۱) گویای این موضوع است که رویکرد بررسی این تحقیق با تحقیقات ذکر شده متفاوت است؛ اما تحقیقات قبلی نیز به‌دنبال بررسی زمینه‌های کارآفرینی روستایی بوده‌اند؛ به‌عنوان نمونه، رضوانی و نجارزاده (۱۳۸۷)، شاخص‌ها و متغیرهای اقتصادی و اجتماعی مختلف را در راستای توسعه کارآفرینی تحلیل کرده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که آموزش نیروی جوان برای ایجاد و توسعه کارآفرینی اهمیت اساسی دارد. یکی از نتایج تحقیق حاضر نیز توجه بیشتر به بحث

آموزش و فرهنگ‌سازی در زمینه کارآفرینی در بخش کشت گلخانه‌ای است.

از اولویت‌های راهبردی در زمینه موضوع، ایجاد پایانه صادراتی گل و گیاه در منطقه و آگاهی و شناخت از ساختار بازارهای داخلی و خارجی، تغییر در روش تولید از سنتی به صنعتی، با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و تقویت و ایجاد اتحادیه‌ها و تشکل‌های صادراتی در منطقه مورد مطالعه است که یافته‌های تحقیق رکن‌الدین‌افتخاری و همکاران (۱۳۸۸) نیز این موضوع را تأیید می‌کند؛ زیرا، نتیجه تحقیق حاضر بر اهمیت توجه به عوامل محیطی زیرساختی در بحث کارآفرینی در بخش کشاورزی تأکید دارد. تحقیق حاضر اولویت‌های راهبردی را در زمینه توسعه کارآفرینی در بخش کشاورزی تحلیل نموده است و براساس وضعیت موجود، نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدها را در منطقه معرفی و رتبه‌بندی کرده است. تحقیق فرجی‌سبکبار و همکاران (۱۳۹۰) که اولویت‌بندی توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی را با استفاده از تکنیک پرومیتی مورد توجه قرار داده است، این موضوع و اهمیت بحث اولویت‌بندی مکان‌ها، استراتژی‌ها و ... را تأیید می‌کند. توجه به قابلیت‌های توسعه کارآفرینی در روستاهای منطقه از طریق کشت گلخانه‌ای و توسعه آن، سبب درآمدزایی و اشتغال‌زایی روستاییان در زمینه‌های مختلف نظیر بسته‌بندی، طراحی و ساخت بسته‌ها، کاشت، داشت و برداشت تولیدات گل و گیاه می‌شود. تحقیق مطیعی‌لنگرودی و همکاران (۱۳۹۱) که به تأثیرگذاری عوامل محیطی یاد شده در افزایش توانمندی روستاییان برای ایجاد و توسعه کسب‌وکار اشاره دارد، این موضوع را تأیید می‌کند.

به‌طورکلی، نتایج حاصل از این تحقیقات و مقایسه آن‌ها با تحقیقات گذشته، گویای این مطلب است که با شناخت قابلیت‌ها و زمینه‌های تأثیرگذار در بخش روستایی، امکان توسعه براساس رویکرد کارآفرینی میسر است. در این بین، بایستی بسترهای لازم در منطقه مورد مطالعه در ابعاد زیرساختی، فرهنگی، اجتماعی، زیست‌محیطی و ... فراهم شود. موارد زیر برای افزایش کشت گلخانه‌ای و تولید گل و گیاهان زینتی که در نهایت به ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و

- کارآفرینی منجر می‌شوند و سطح اشتغال‌زایی را بالا می‌برند، پیشنهاد می‌گردند:
- ایجاد یک پژوهشکده بیوتکنولوژی و ایستگاه تحقیقات گل و گیاه و آزمایشگاه خاک‌شناسی در منطقه برای تولید و تکثیر ارقام جدید گل با توجه به پتانسیل‌های طبیعی منطقه و همکاری با مؤسسات علمی و تحقیقاتی داخل و خارج از کشور؛
- تشکیل و تقویت اتحادیه‌ها و تعاونی‌ها و نمایندگی‌های فروش گل و گیاهان زینتی برای بازاریابی و فروش و صادرات به خارج از کشور؛
- تغییر در شیوه تولید گل و گیاهان از سنتی به صنعتی برای بهبود صادرات، بازاریابی و فروش محصول؛
- بسترسازی و آموزش تجارت الکترونیک به تولیدکنندگان گل و گیاهان زینتی منطقه مورد مطالعه؛
- آشنایی نداشتن بهره‌برداران با بازاریابی الکترونیک و تجارت الکترونیک و استفاده نکردن از آن، نتیجه‌ای جز منزوی شدن در عرصه اقتصاد جهانی ندارد. مسئولان این امر در شهرستان برای کاهش هزینه مبادلات و سرعت‌بخشیدن به انجام مبادله در عرصه‌های جهانی، چاره‌ای جز فراهم کردن زمینه تجارت الکترونیک ندارند؛
- اعطای تسهیلات مالی و اعتباری به بهره‌برداران برای تبدیل گلخانه‌های سنتی به مدرن و مکانیزه؛
- ایجاد دهکده‌های گل و گیاه و برپایی نمایشگاه‌های ملی و بین‌المللی در تهران و پاکدشت؛
- حذف مشکل تأمین وثیقه برای متقاضیان دریافت وام برای احداث گلخانه و زمینه‌سازی برای اعطای تسهیلات مالی و بیمه برای گلخانه‌های وقفی و بدون سند؛
- توجه به نتایج این تحقیق و راهبردهای ارائه‌شده، در راستای توسعه کارآفرینی.

یادداشت‌ها

1. Mundy
2. Willer & Lukas
3. Stathopoulou, Psaltopoulos, & Skuras
4. Smith
5. Onstenk
6. Chandler & Lyon
7. Zahra & Dess
8. Florence
9. Drucker
10. Cooper
11. Julian & Justis
12. Allen, Korsching, & Vogt
13. Gillis, Perkins, & Snodgrass

کتابنامه

۱. امیرانی، م. ه. و ظریفیان، ش. (۱۳۸۲). نقش سازمان‌های غیردولتی در روند ترویج و توسعه روستایی. *ماهنامه جهاد*، ۲۲ (۲۵۷)، ۵-۱۲.
۲. جهاد کشاورزی شهرستان پاکدشت. (۱۳۹۰). *مجموعه اطلاعات*. پاکدشت: دفتر نشر آمار و اطلاعات جهاد کشاورزی پاکدشت.
۳. رضوانی، م. ر. (۱۳۹۰). *برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران*. تهران: نشر قومس.
۴. رضوانی، م. ر. و نجارزاده، م. (۱۳۸۷). بررسی و تحلیل زمینه‌های کارآفرینی روستاییان در فرایند توسعه نواحی روستایی. *نشریه توسعه کارآفرینی*، ۱ (۲)، ۱۸۲-۱۶۱.
۵. رکن‌الدین‌افتخاری، ع. ر.، پورطاهری، مهدی، فرج‌زاده، منوچهر، و حیدری‌ساربان، و. (۱۳۸۸). نقش توانمندسازی در توسعه کشاورزی (مطالعه موردی: استان اردبیل). *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۴۱ (۶۹)، ۱۰۳-۸۸.
۶. فال‌سلیمان، م.، و صادقی، ح. (۱۳۹۲). تحلیل توانمندی‌های بخش کشاورزی استان خراسان جنوبی در راستای توسعه پایدار با استفاده از مدل SWOT. *نشریه جغرافیا و توسعه*، ۱۱ (۳۰)، ۱۵۶-۱۳۹.
۷. فرجی‌سبکبار، ح. ع.، بدری، س. ع.، سجاسی‌قیداری، ح.، صادقلو، ط.، و شهداد خواجه‌عسگری، ع. (۱۳۹۰). اولویت‌بندی توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی با استفاده از تکنیک پرومیتی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان خدابنده). *نشریه پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۴۳ (۷۵)، ۶۸-۵۳.
۸. مطیعی‌لنگرودی، س. ح.، قدیری‌معصوم، م.، دادورخانی، ف.، یداللهی‌فارسی، ج.، و ترکشوند، ز. (۱۳۹۱). تبیین عوامل مؤثر بر توانمندسازی روستاییان در توسعه کارآفرینی (مطالعه موردی: بخش‌های زند و سامن شهرستان ملایر). *نشریه پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۴۴ (۸۰)، ۱۳۸-۱۱۹.

۹. هاشمی، س. س.، مطیعی‌لنگرودی، س. ح.، قدیری‌معصوم، م.، رضوانی، م. ر.، و مقیمی، س. م. (۱۳۹۰). تبیین نقش دهیاری‌ها و شوراهاى اسلامى در توسعه کارآفرینى روستایی. *نشریه پژوهش‌های روستایی*، ۲(۵)، ۹۳-۱۱۴.
10. Allen, J. C., Korsching P.F., & Vogt R. (2004). *Examination of community action field theory model for locality based entrepreneurship*. Retrieved November 25, 2013, from <http://maxwellsci.com/print/rjees/v5-26-31.pdf>
11. Chandler, G. N., & Lyon, D. W. (2001). Issues of research design and construct measurement in entrepreneurship research: The past decade. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 26(4), 101-113.
12. Cooper, A. C. (2003). Entrepreneurship: The past, the present, the future. In Z. Acs & D. B. Audretsch (Eds.), *Handbook of entrepreneurship research* (pp. 21-34). London: Kluwer, Academic Publishers.
13. Drucker, P. F. (1998). The discipline of innovation. *Harvard Business Review*, 76(6), 149-157.
14. Florence. E. (2006). Recasting job creation strategies in developing regions: A role for entrepreneurial finance. *Journal of Entrepreneurship*, 15(2), 115-143.
15. Gillis, M., Perkins, R., & Snodgrass, D. R. (1992). *Economic Development*. New York: W. W. Norton & Company Ltd.
16. Julian, S. D. & Justis, R. T. (2000). *SWOT, SWOT, or SWOT? An exploration of the relative effect of the internal and external environments on organizational responses to a strategic issue*. Retrieved March 12, 2013, from <http://www.sba.muohio.edu/management/mwAcademy/2000/31b.pdf>.
17. Mundy, p. (2006). *Sustainable agriculture: A pathway out of poverty for India's rural poor*. Retrieved September 15, 2013, from <http://www.eldis.org/go/>
18. Onstenk, J. (2003). Entrepreneurship end vocational education. *European Educational Research Journal*, 2(1), 74-89.
19. Otto, M. (2009). Growing green: Challenges and opportunities for business growing green: Challenges and opportunities for business. Retrieved October 25, 2013, from <http://biggreenopportunity.org/wp-content/uploads/2013/05/Big-Green-Opportunity-Report-FINAL-WEB.pdf>
20. Smith, A. E. (2002). Enhancing community assets. *Southern Perspectives*, 5(4), 9-11.
21. Smith, E. (2008). *Certain factors influence entrepreneurial climate, MU study finds fair treatment, local support and high-speed internet foster success for small business*. Retrieved January 25, 2014, from <http://munews.missouri.edu/news-releases/2008/0306-johnson-entrepreneurial-climate.php>.
22. Stathopoulou, S., Psaltopoulos, D., & Skuras, D. (2004). Rural entrepreneurship in Europe: A research framework and agenda. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 10(6), 404-425.
23. Willer, H., & Lukas, K. (2010). *The world of organic agriculture: Statistics and emerging Trend 2010*. Retrieved February 25, 2014, from <https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1636-organic-world-2010.pdf>
24. Zahra, S., & Dess, G. G. (2001). Entrepreneurship as a field of research: Encouraging dialogue and debate. *Academy of Management Review*, 26(1), 8-11.

Analysis of Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats of Greenhouse Culture in Entrepreneurship Development and Job Creation in Rural Areas (Case Study: Villages of Pakdasht County)

Hedayatollah Darvishi¹, Masoumeh Pazoki², Hojatollah Sadeghi*³, Maryam Beyranvandzade⁴

1- Ph.D., Student in Geography & Rural Planning, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

2- Assistant prof., in Geography & Urban Planning, Payam Noor University, Hamedan, Iran

3- Ph.D. Student, in Geography & Rural Planning, Isfahan University, Isfahan, Iran

4- Ph.D. Student, in Geography & Urban Planning, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Received: 14 Apr 2014 Accepted: 12 Sep 2014

Abstract:

Purpose: The greenhouse cultivation in rural areas is one of the factors that affect the rural economy, this paper analyzes the strengths, weaknesses, opportunities and threats of greenhouse cultivation in rural entrepreneurship development and job creation.

Methodology: Research methods in terms of objective and based on the cross-sectional nature. By referring to the villages and conduct interviews, people have inquired about the status of greenhouse cultivation and then using the 100 specialist associated with rural issues in a four-factor model of SWOT strengths, weaknesses, opportunities and threats identified in the questionnaire was Weight.

Findings: As a result, operating income, rural, various areas such as packaging, package design and construction, planting and harvesting, production plants with a score of 0/36 As the strength, lack of storage and motorhomes equipped with refrigeration plants (vans and trucks without refrigeration), prized 0/14 mainly ranked weakness, Proximity to the largest market of flowers and plants (Tehran-Karaj) with a score of 0/36 most efficient and effective marketing opportunities and lack of production plants at home and abroad in the field of value 0/1 was identified as a major threat. The aggressive strategy with a score of 4/49 as the most important strategy is adopted in the production of flowers and ornamental plants.

Research limitation: the challenge of lack of access to information on the organization in charge of rural development and agricultural production.

Practical implications: According to the findings, export terminal for the establishment of plants in the region, the traditional method of production of the industrial use of new technologies, Strengthening and development of foreign trade unions and associations, creating a Biotechnology Research Laboratories and Research Station and plants, creating villages and plants in Tehran and the holding of national and international exhibitions Pakdasht suggested.

Original/value: This is a very important and very valuable in terms of the views of experts in rural development the basis of valuation and weighting criteria and SWOT Analysis is located.

Key words: Greenhouse cultivation, entrepreneurship, rural employment, SWOT.

How to cite this article:

Darvishi, H., Pazoki, M., Sadeghi, H. & Beyranvandzade, M. (2014). Analysis of strengths, weaknesses, opportunities and threats of greenhouse culture in entrepreneurship development and job creation in rural areas (Case study: villages of Pakdasht County). *Journal of Research & Rural Planning*, 3(7), 101-114.

URL <http://jrrp.um.ac.ir/index.php/RRP/article/view/34011>

ISSN: 2322-2514 eISSN: 2383-2495